

22. Raittiusvalistuslautakunta

Kertomus Helsingin kaupungin raittiusvalistuslautakunnan toiminnasta v. 1946 oli seuraavan sisältöinen:

Raittiusvalistuslautakunnan jäsenet ja toiminta. Raittiusvalistuslautakuntaan kuuluivat kertomusvuonna puheenjohtajana professori A. V. Laitakari, varapuheenjohtajana koneenkäyttjä K. A. Saarinen sekä jäseninä rakennusmestari P. Astikainen, tullipäällysmies G. E. Ellmén, insinööri K. F. Kreander, toimitsija U. Miettinen ja lehtori H. Vilke-maa. Kaupunginhallituksen edustajana oli lautakunnassa toimittaja K. Y. Räsänen.

Sihteerinä toimi hallitusneuvos J. H. Konttinen ja lähinnä maajuopottelun torjuntatyötä varten palkattuna neuvojana herra M. M. Merilinna. Viimeksi mainittu, joka astui virkaansa lokakuun 1 p:nä, hoiti sitä päätoimena.

Vuoden aikana lautakunta piti yhteensä 20 (edellisenä vuonna 21) kokousta, joissa tehtyjen pöytäkirjojen pykäläluku oli 244 (275) eli keskimäärin 12 pykälää kussakin kokouksessa. Kokouksissa käsiteltiin, paitsi juoksevia asioita ja kaupunginhallituksen lautakunnalta pyytämiä lausuntoja, niitä ehdotuksia, joita lautakunnalle oli pääkaupungin raittiusjärjestöjen taholta tehty, samoin kuin myös lautakunnan oma-aloitteisia toimenpiteitä pääkaupunkimme raittiustilanteen parantamiseksi. Lautakunnalle saapui kaikkiaan 187 (151) kirjettä ym. asiakirjaa, jotka esiteltiin lautakunnan kokouksissa ja asianmukaisen käsittelyn jälkeen vietiin diarioihin ja arkistoititiin. Menneiden kirjeiden diariossa oli 738 (360) kirjettä ja postikirjassa yhtä monta postilähetystä.

Raittiusvalistuslautakunnan toimintaohjeina oli sille v. 1936 vahvistettu ja marraskuun 22 p:nä 1944 uusittu johtosääntö, jonka mukaan lautakunnan tehtävänä on mm.: edistää raittiusvalistustoimintaa kaupungissa sekä sitä harjoittavien yhdistysten ja järjestöjen työtä, tehdä kaupunginvaltuustolle juoppouden ja sen turmiollisten vaikutusten ehkäisemistä ja muita lautakunnan toimialaan kuuluvia asioita koskevia esityksiä sekä antaa kaupunginvaltuustolle vuosittain ennen huhtikuun loppua kertomus toiminnastaan lähinnä edellisenä vuotena.

Toimenpiteet raittiustyön edistämiseksi. Saadakseen selville eri kansalaispiireissä liikkuvat toivomukset lautakunnan työhön nähden, järjesti lautakunta kaksi neuvottelukokousta, toisen maaliskuun 1 p:nä, johon oli kutsuttu Suur-Helsingin eri raittiusjärjestöjen, uskonnollisten ja kirkollisten piirien, urheilupiirien, sivistys- ja ammattijärjestöjen sekä työväen ja naisjärjestöjen edustajia. Kutsu oli lähetetty 52 eri järjestölle tai yhdistykselle ja niistä oli kokouksessa 51 edustajaa. Toinen kokous oli maaliskuun 13 p:nä ja siihen lähetettiin kutsu pääkaupungin kaikkien oppikoulujen, so. 34 suomenkielisen ja 14 ruotsinkielisen oppikoulun rehtorille sekä kaikille näissä kouluissa toimiville raittiusyhdistyksille ja teinikunnille. Näissä kokouksissa pohdittiin toimenpiteitä pääkaupungin raittiustilanteen parantamiseksi lautakunnan toimivallan ja taloudellisten mahdollisuuksien puitteissa.

Näissä kokouksissa lausuttuja toivomuksia ja ehdotuksia pyrittiin sittemmin pitkin vuotta harkiten toteuttamaan. Niinpä jälkimmäisessä kokouksessa tehdyistä ehdotuksista lähetettiin yhteenveto kaikkien oppikoulujen rehtoreille, teinikunnille, raittiusyhdistyksille ja vanhempainneuvostoille.

Raittiusvalistustyö. Lautakunta päätti ¹⁾ syksyllä järjestää päteviä raittiusesitelmiä kaikkiin Helsingin oppikouluihin, mikäli asianomaiset rehtorit antoivat siihen luvan. Puhujana oli teologian professori A. Vöipio, joka ehti pitää 11 esitelmää eri oppikouluissa.

Lautakunta levitti ilmaiseksi raittiuskirjallisuutta ja raittiislehtiä sellaisille nuorille lukijoille, jotka olivat elämänsä ratkaisuvaiheessa. Niinpä se jakoi Naisten raittiuskeskukseen julkaisemaa *Elämäsi edessä* nimistä kirjaa Helsingin suomalaisten seurakuntien papiston välityksellä kaikille syksyllä rippikoulusta päässeille tytöille. Se tilasi ²⁾ kaikille Helsingin kansakoulujen VI luokkien oppilaille, jotka silloin olivat päättäneet kansakoulukurssin, sekä VIII luokkien oppilaille, jotka olivat päättäneet jatkokoulukurssin, jonkun nuorten raittiislehden heidän oman valintansa mukaan. Tällä tavoin tilattiin heille 684 Nuorten päivä nimistä, 351 Sarastus nimistä ja 40 Raitis kansa nimistä raittiislehteä eli yhteensä 1 075 vuosikertaa mainittuja raittiislehtiä. Edelleen lautakunta tilasi Pohjantähti nimisen raittiislehden kaikille Helsingin oppikoulujen ylioppilaskokelaille.

Lautakunta pyrki valistamaan myöskin ylioppilasnuorisoa ja lähetti ³⁾ Helsingin ylioppilaskunnalle sekä kaikille osakunnille erikseen kirjelmän, jossa pyydettiin, että ylioppilasjuhlat järjestettäisiin raittiiksi, koska ylioppilasnuorison antama esimerkki on erinomaisen vaikuttava muuhunkin nuorisoon ja kokemus on osoittanut, että esim. työläisnuoriso mielellään matkii sivistyneen nuorison juomatapoja.

Lautakunta toimitti pääkaupungin raittiusyhdistyksille ja muillekin järjestöille paitsi esitelmänpitäjiä myöskin valmiita alustuksia raittiustyön alalta. Niinpä lautakunta tilasi ⁴⁾ toimittaja V. Karpiolta 2 keskustelukysymysten alustusta: Raittiustyö Suur-Helsingissä ja Pääkaupungin raittiustilanne ja kansalaisyhdistykset, edellisen raittiusyhdistyksiä ja jälkimmäisen kansalaisjärjestöjä, erityisesti työväen järjestöjä varten. Nämä alustukset jaettiin monistettuina lukuisille yhdistyksille ja järjestöille ja ovatkin ne sen jälkeen olleet useiden yhdistysten kokouksissa keskustelun alaisina.

Raitis-Helsinki lehti. Lautakunta jatkoi edellisenä vuonna alullepantua Raitis-Helsinki lehden julkaisemista. Lehteä ilmestyi kaikkiaan 4 (3) numeroa, nimittäin 2 suomenkielistä numeroa, kumpikin 10 000 kappaleen painoksena, ja 2 ruotsinkielistä Ett nyktert Helsingfors nimistä numeroa 5 000 kappaleen painoksena. Näissä julkaisuissa oli yhteensä 48 (40) kaksipalstaista sivua pääkaupungin raittiusoaloja ja yhdistysten toimintaa koskevia artikkeleita ja uutisia. Julkaisut jaettiin yleisölle ilmaiseksi osaksi raittiuseräjäjärjestöjen, osaksi kansakouluoppilaiden avulla.

Muita toimenpiteitä pääkaupungin raittiustilanteen parantamiseksi. Lautakunta harkitsi toimenpiteitä, miten raittiuseräjäopetus saataisiin tehostetuksi. Siinä tarkoituksessa se kääntyi Helsingin kansakoulujen Toivonliittotoimikunnan puoleen ehdottaen, että toimikunta kutsuisi kaikki pääkaupungin kansakoulujen opettajat kokoon neuvottelemaan sopivista toimenpiteistä, miten sekä opettajat että oppilaat saataisiin valistetuiksi raittiuseräjätyötä varten ⁵⁾. Samoihin aikoihin kääntyi lautakunta kirjelmällä Helsingin kaupungin sekä suomenkielisten että ruotsinkielisten kansakoulujen johtokuntien puoleen pyynnöllä, että ne kehoittaisivat alaisiaan kansakoulujen johtajaopettajia ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että opettajat tekisivät kaiken voitavansa raittiin elämäntavan juurruttamiseksi jo lapsesta pitäen nuorisoon ja että opettajat velvoitettaisiin entistä enemmän antamaan raittiuseräjäopetusta oppilailleen ⁶⁾.

Pohdittuaan, miten opettajia valmistavat elimet saataisiin ottamaan opettajain valmistuksessa raittiuseräjäopetus entistä enemmän huomioon, kääntyi ⁷⁾ lautakunta kirjelmällä maamme kaikkien opettajaseminaarien puoleen pyynnöllä, että opettajiksi valmistuville henkilöille annettaisiin mahdollisimman tehokasta raittiuseräjäopetusta. Samalla lautakunta kääntyi myöskin kouluhallituksen puoleen pyynnöllä, että se vahvistaessaan koulujen opetussuunnitelmia antaisi niissä erikoisen ja entistä huomattavamman sijan raittiuseräjäopetukselle, jotta valmistuvat opettajat pystyisivät myöhemmin sitä opetusta vuorostaan jakamaan myöskin oppilailleen. Samansisältöisen kirjelmän lähetti lautakunta myöskin Jyväskylän korkeakoululle sekä Helsingin ja Turun yliopistoille, pyytäen, että korkeakouluissa opettajiksi valmistuville henkilöille annettaisiin mahdollisimman tehokasta raittiuseräjäopetusta.

¹⁾ Raitt. v. lk. 9 p. lokak. 7 §. — ²⁾ S:n 14 p. elok. 6 §. — ³⁾ S:n 28 p. elok. 11 §. — ⁴⁾ S:n 28 p. elok. 6 §. — ⁵⁾ S:n 15 p. toukok. 11 §. — ⁶⁾ S:n 15 p. toukok. 13 §. — ⁷⁾ S:n 15 p. toukok. 12 §.

Lautakunta huolestuneena pohti myöskin nuorison ajanvietekysymyksiä yhteistöminnassa kaupungin nuorisotyötoimikunnan kanssa sekä teki urheilu- ja retkeilylautakunnan kanssa esityksiä kaupunginvaltuustolle nuorten vapaa-ajan käytön hoitamiseksi entistä paremmalla tavalla¹⁾. Toimenpiteistä nuorison hyväksi mainittakoon vielä, että lautakunta ehdotti kaupunginhallitukselle, että pääkaupunkiin rakennettaisiin kaupungin toimesta nuorisotalo.

Raittiusviikon vietto. Lautakunta seurasi kiinteästi raittiusviikon viettoa pääkaupungissa ja oli sihteerinsä kautta edustettuna viikon viettoa järjestäneissä toimikunnissa. Niinpä pidettiin raittiusviikon avajaispäivänä, marraskuun 3 p:nä vanhan, ylioppilastalon juhlasalissa Raittiusvalistuslautakunnan ja helsinkiläisten raittiusyhdistysten yhteinen raittiusviikon alkajaisjuhla erittäin arvokkaalla ohjelmalla salin täyteiselle yleisölle. Lautakunta oli mukana myöskin järjestämässä Messuhallissa marraskuun 5 p:nä pidettyä raittiusviikon suurjuhlaa, jonka järjestelyyn otti osaa 38 eri yhdistystä ja järjestöä. Tässä juhlassa oli läsnä n. 3 000 osanottajaa ja sen arvokkaasta ohjelmasta mainittakoon ministeri L. A. Heljaksen juhlapuhe.

Lautakunnan keräämien tilastotietojen mukaan pidettiin raittiusviikon aikana Helsingissä yhteensä 15 (edellisenä vuonna 22) raittiustilaisuutta, joista suomenkielisiä 12 (15) ja ruotsinkielisiä 3 (7). Näissä tilaisuuksissa oli yleisöä yhteensä 11 285 (8 075) henkilöä, niistä suomenkielisiä n. 10 935 (7 000) ja ruotsinkielisiä 350 (1 075) henkilöä.

Työmaajuopottelun torjunta. Erikoisesti raittiusvalistuslautakuntaa kiinnosti Suur-Helsingin alueella olevilla yli tuhannen nousevilla työmailla rehoittava työmaajuopottelu, ja onkin lautakunta sen torjumiseksi ryhtynyt yhdessä Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliiton, Tapaturmantorjuntayhdistyksen, Helsingin ammatillisen paikallisjärjestön ja Suomen sosialidemokraattisen raittiuliiton kanssa tarmokkaisesti toimenpiteisiin. Niinpä on näiden viiden järjestön kesken perustettu yhteinen Työmaajuopottelun torjuntatoimikunta, jonka puheenjohtajana oli raittiusvalistuslautakunnan sihteeri hallitusneuvos J. H. Konttinen sekä sihteerinä Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliiton sihteeri toimittaja E. Kiviranta. Tämä toimikunta, joka käyttää nimilyhennystä TTT, tilasi tarkoitukseen sopivia mainostauluja, joita asetettiin kaikille Suur-Helsingin alueella oleville työmaille. Samalla lautakunta kaupunginvaltuustolta sitä varten saamallaan varoilla palkkasi erikoisen neuvojan, joka TTT:n toimitsijana päätoimenaan hoiti juuri työmaajuopottelun torjuntatyötä. Lautakunnan vahvistaman ohjesäännön mukaan tämän toimitsijan tehtäviin kuuluu mm. raittiusvalistus- ja neuvontatoiminta työmaille sekä huolehtiminen TTT:n julkaisemien mainostaulujen levityksestä ja niiden neljännesvuosittain tapahtuvasta vaihdosta.

Edustus. Kuten edellä jo mainittiin, oli lautakunta edustettuna raittiusviikon viettoa järjestäneissä toimikunnissa. Sitä paitsi oli lautakunta sihteerinsä kautta edustettuna Helsingin raittiusyhdistysten keskusliiton kunnassa ja sen kokouksissa, ja voi siten välitömmästä seurata sanottuun keskusjärjestöön kuuluvien raittiusyhdistysten työtä. Mainittakoon myös, että lautakunta oli edustettuna joko joidenkin jäsentensä tai sihteerinsä kautta lukuisissa eri raittiusjärjestöjen järjestämässä kokouksissa tai neuvottelutilaisuuksissa.

Esitykset. Lautakunta teki edellä jo selostettujen esitysten sekä kaupunginhallitukselle tekemiensä talousarvio- ym. määrärahaesitysten lisäksi mm. seuraavat esitykset: kaupungin nuorisotyötoimikunnalle, Toivonliittotoimikunnalle ja Suomen opiskelevan nuorison raittiuliitolle suuren nuorisujuhlan järjestämisestä²⁾; Helsingin raittiusyhdistysten keskusliiton kunnalle, Helsingin sosialidemokraattiselle raittiuspiirijärjestölle ja Helsingin kaupungin urheilu- ja retkeilylautakunnalle virkistysleirien perustamisesta Helsingin ympäristöihin³⁾; sekä joukon alkoholipoliittisia esityksiä Helsingin kaupunginhallitukselle ja alkoholiliikkeen johdolle⁴⁾.

Lausunnot. Raittiusvalistuslautakunta antoi toimintavuoden kuluessa kaupunginhallitukselle lausuntoja mm. seuraavista asioista: kaksi lausuntoa raittiusmäärärahasta jaettavista avustuksista; raittiusvalistuslautakunnan muuttamisesta väkijuomalain mukaiseksi raittiuslautakunnaksi⁵⁾; nuorisotalon rakentamisesta kaupungin toimesta⁶⁾;

¹⁾ Raitt. v. lk. 13 p. marrask. 3 §. — ²⁾ S:n 26 p. maalisk. 9 §. — ³⁾ S:n 4 p. kesäk. 11 §. — ⁴⁾ S:n 23 p. lokak. 7—10 §, 13 p. marrask. 10 § ja 20 p. jouluk. 11 §. — ⁵⁾ S:n 13 p. huhtik. 4 §. — ⁶⁾ S:n 13 p. huhtik. 5 §.

Suomen sosialidemokraattisen raittiusliiton anomuksesta 200 000 mk:n määrärahan ottamisesta talousarvioon ¹⁾ ja raittiuslehtien tilaamisesta kansakoulujen oppilaille.

Loppusanat. Edellä on selostettu ne tärkeimmät toimenpiteet, joihin lautakunta on ryhtynyt pääkaupungin raittiustilanteen parantamiseksi. Kuten niistä näkyy, pyrki lautakunta toiminnassaan joko itse tekemään aloitteita tai kehittämään sille annettuja muulta taholta tulleita aloitteita siten, että se pani valvontansa alla olevat raittiusyhdistykset työhön tai antoi aloitteiden edelleen kehittämisen muille kunkin kysymyksen toimialaa hoitavalle järjestölle, puuttumatta itse varsinaiseen työhön, mikä olisi ollutkin mahdotonta siitä syystä, ettei lautakunnalla ollut omaa toimistoa eikä edes omaa huoneistoakaan, koska sen täytyi pitää kokouksiansa terveydenhoitolautakunnan huoneistossa. Siten lautakunta pyrki olemaan pääkaupungin raittiustyön tukijana yrittäen mahdollisuuksien mukaan sekä ohjata että valvoa raittiusyhdistysten työtä sekä vaikuttamaan myöskin muiden järjestöjen mielipiteisiin.

¹⁾ Raitt. v. lk. 9 p. lokak. 10 §.